

Формулярна система: проблеми та перспективи в Україні

Голова Центрального формулярного комітету МОЗ України
д.м.н., професор Ірина Ніженковська

23 жовтня 2019

Національні формуляри поза межами України

Приклади Державних формулярів:

- Австралійський фармацевтичний формуляр (APF) – складається фармацевтичним товариством Австралії, перше видання – 1902 рік, всього 24 видань – кожні 4 роки)
- Британський національний формуляр (BNF) – перше видання 1949 рік та Британський національний формуляр для дітей (BNFC)
- Національні формуляри країн ЄС (напр. Нідерландський державний формуляр (Farmacotherapeutisch Kompas (FK) – вперше 1982 рік)
- Індійський національний формуляр, Національні формуляри країн Азії та Африки
- та інші
- Державний формуляр Сполучених Штатів – створений в 1906 році та пізніше викуплений та об'єднаний з Фармакопеею США (USP-NF)

Передумови створення формулярної системи в Україні

2001 рік

Постанова Верховної Ради від 21.06.2001 №2564-III

«Про інформацію Кабінету Міністрів України про здійснення політики державного регулювання цін на лікарські засоби та вироби медичного призначення»

2003 рік

Указ президента України № 1455/2003

«Про невідкладні заходи щодо забезпечення права громадян на охорону здоров'я і медичну допомогу»

спрямований на координацію між Академією медичних наук України та Національною академією наук України у сфері планування наукової, клінічно-доказової бази, формулярної системи та стандартів лікування

Постанова Кабінету Міністрів України від 25.07.2003 р. № 1162

«Про затвердження Державної програми забезпечення населення лікарськими засобами на 2004–2010 роки»

Робоча група з питань стандартизації фармакотерапії та створення формулярної системи у ДП «Державний фармакологічний центр»

д.мед.н., професор Мальцев Володимир Іванович – голова групи

д.м.н., професор Морозов Анатолій Миколайович

д.мед.н., професор Парій Валентин Дмитрович,

д.мед.н., професор Степаненко Алла Василівна,

д.мед.н., професор Зіменковський Андрій Борисович,

д.фарм.н., професор Яковлєва Лариса Василівна,

д.мед.н., професор Звягінцева Тетяна Володимирівна.

Експерт Центру Думенко Тетяна Михайлівна

2008р

Наказ МОЗ України від 18.04.2008 № 216 - створено Центральний формулярний комітет МОЗ України.

Голова ЦФК (до вересня 2013р) – д. м. н., професор Морозов А.М.

2009 р

Наказ МОЗ України від 17.03.2009 № 173 - затверджено перший випуск Державного формуляра лікарських засобів

*розроблений за участі спеціалістів та фахівців центру
(Думенко Т.М., експерт Ковальчук Т.С, головний спеціаліст Садовнича О.О).*

Рекомендації ВООЗ з розробки, впровадження та моніторингу національної політики щодо лікарських засобів (*How to develop and implement a national drug policy, 2nd ed., World Health Organization, Geneva, 2001, ma Indicators for Monitoring National Drug Policies. Second Edition. A Practical Manual, Document produced by the WHO Programme on Essential Drugs*)

Рекомендації ВООЗ щодо розробки та впровадження національного формуляру лікарських засобів (*How to Develop a National Formulary Based on the WHO Model Formulary - A Practical Guide (WHO; 2004; 45 pages)*)

Наказ МОЗ України від 22.07.2009 р. № 529 «Про створення формулярної системи забезпечення лікарськими засобами закладів охорони здоров'я», зареєстрований у Міністерстві юстиції України за № 1003/17019 29.10.2009 р. зі змінами, внесеними згідно з Наказом МОЗ № 429 від 26.06.2014).

Умови раціональної фармакотерапії:

- **має бути мультидисциплінарний національний орган, що координує політику використання ЛЗ**
- **клінічні протоколи/стандарти медичної допомоги**
- **перелік основних лікарських засобів**
- **фармако-терапевтичні комісії у закладах охорони здоров'я різних рівнів**
- **викладання основних позицій раціональної фармакотерапії в учбових програмах студентів**
- **безперервність медичної освіти**

Умови раціональної фармакотерапії

(продовження):

- **мають бути достатні державні витрати на забезпечення доступності ЛЗ та кадрового забезпечення галузі**
- **доцільне та легітимне регулювання впровадження раціональної фармакотерапії**
- **доступна незалежна інформація про ЛЗ**
- **контроль, аудит раціонального використання ЛЗ та зворотній зв'язок**
- **просвітницька діяльність серед населення**
- **усунення фінансового тиску**

Формулярна система

Це комплекс управлінських методик в охороні здоров'я, який забезпечує:

- застосування **раціональних, організаційно та економічно ефективних методів** постачання і використання лікарських засобів
- **високу якість медичної допомоги** в конкретних умовах
- **оптимальне використання наявних ресурсів**
- **інформаційно-економічну доктрину** раціонального застосування лікарських засобів

Формулярна система

Принцип формулярної системи – використання ліків з доведеною ефективністю їх дії при певному патологічному процесі.

Раціональне використання лікарських засобів (ВООЗ) вимагає, щоб пацієнти отримували лікарські засоби відповідно до своїх **клінічних потреб** в дозах, які відповідають їхнім **індивідуальним вимогам** (правильна доза, правильні інтервали і правильна тривалість).

Ці лікарські засоби повинні бути:

- прийнятної якості
- наявні і доступні для пацієнтів і громади.

Основні функції формулярної системи

Медична - визначення та розробка методів раціональної фармакотерапії поширених захворювань.

Фармакологічна - забезпечення контролю за правильним використанням лікарських засобів та прийняття заходів для попередження та виправлення ятрогенних помилок.

Соціальна - забезпечення хворих ліками з доведеною клінічною ефективністю.

Економічна - використання клінічно та економічно найбільш ефективних лікарських засобів.

Інформаційна - поширення об'єктивної інформації про ефективність та безпечність лікарських засобів.

Професійно-освітня функція - підвищення компетентності та кваліфікації лікарів різного профілю, провізорів клінічних, провізорів, середнього медичного та фармацевтичного персоналу.

Функціонування формулярної системи базується на:

1. Критеріях включення лікарських засобів до формулярних списків всіх рівнів, що відповідають:

1.1. показникам діяльності галузі / регіону / ЗОЗ;

1.2. даним щодо ефективності, безпеки, отриманих методами доказової медицини;

1.3. вітчизняним даним, щодо ефективності, безпеки, отриманих методами фармакологічного нагляду (метод спонтанних повідомлень та моніторинг стаціонарів щодо ефективності та безпеки ЛЗ)

2. Уніфікованим клінічним протоколам та іншими протоколам медичної допомоги, передбаченими законодавством;

3. Можливості використання ЛЗ, які не входять до формулярного переліку (відповідно до умов клінічної ситуації).

4. Можливості проведення терапевтичної заміни ЛЗ

5. Протидії впливу представників фармацевтичних компаній і рекламної літератури.

Основний принцип формулярної системи – використання ліків з доведеною ефективністю їх дії при певному патологічному процесі.

Формулярна система повинна бути :

- адекватною до вимог часу та реалій країни впровадження
- має постійно розвиватися і вдосконалюватися
- вона вимагає регулярного перегляду існуючих переліків на основі нової об'єктивної клінічної доказової інформації та даних, отриманих при аналізі побічних реакцій, та оцінки ефективності застосування лікарських засобів.

Структура формулярної системи

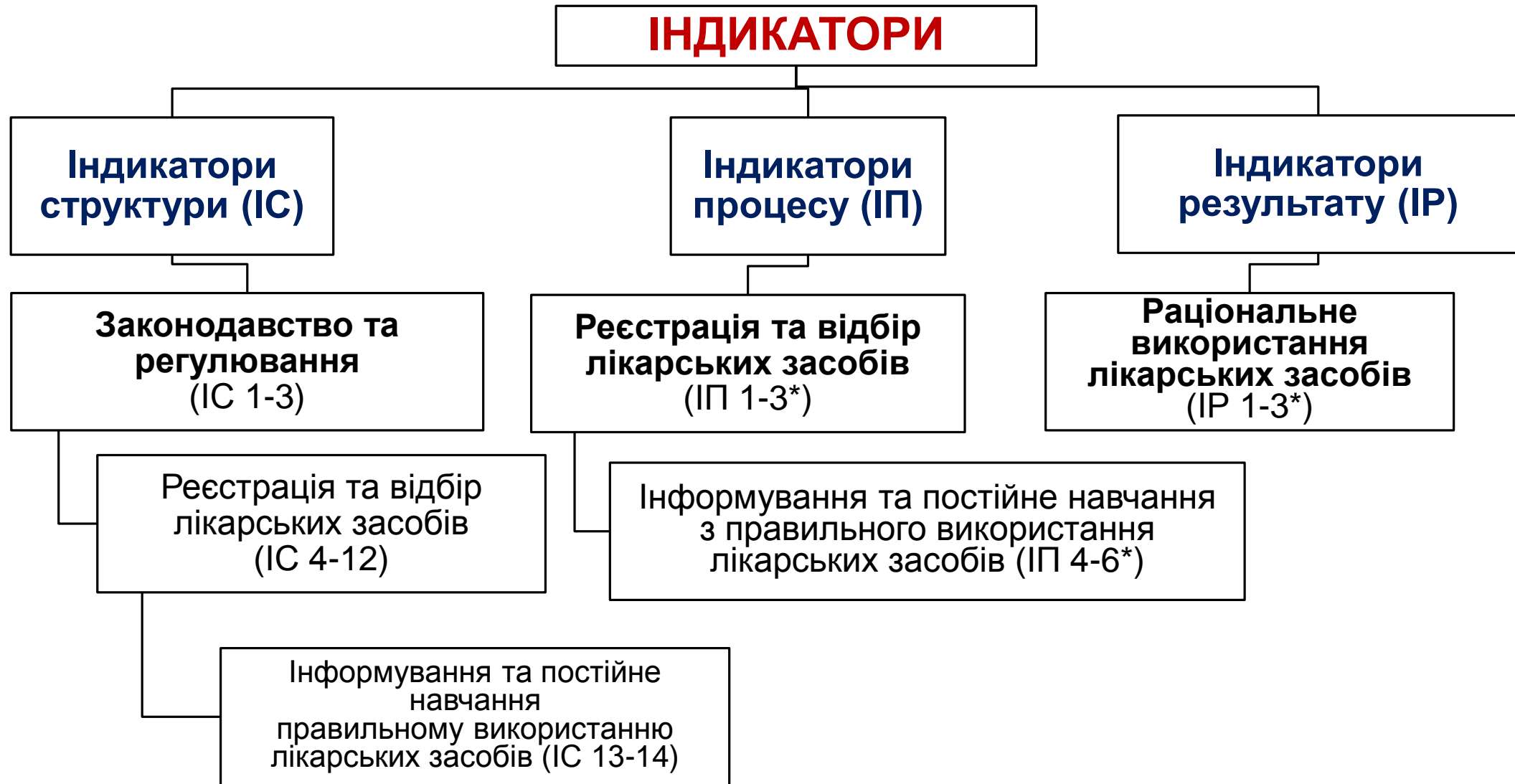
Моніторинг та оцінка формулярної системи

Моніторинг формулярної системи – процес, що включає регулярне збирання та облік даних для спостереження ключових елементів формулярної системи (на основі рекомендацій ВООЗ та нормативних документів МОЗ України)

наказ МОЗ України від 28.10.2010р. №918 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо моніторингу та оцінки дієвості формулярної системи на етапі її впровадження»

Індикатори моніторингу формулярної системи

Проблеми, виявлені в процесі моніторингу

1. Не в усіх регіонах оновлюються відповідні накази (1 раз/рік)
2. Не в повній мірі здійснюється аналіз відповідних витрат (*ADC/VEN аналіз*)
3. Не всі фармакотерапевтичні комісії достатньо уваги приділяють впровадженню формулярної системи та раціональній фармакотерапії
4. **Поліпрагмазія** (*середня кількість ЛЗ, що призначаються 1-му хворому на курс фармакотерапії варіює у діапазоні від 4 до 9 ЛЗ). Найнижча середня кількість ЛЗ, що призначалася 1-му хворому на курс фармакотерапії у 2018 році складала 3,54 ЛЗ у Київській МДА, а найвища - 10 ЛЗ у Сумській обл.*)
5. **Нераціональне використання ЛЗ в закладах ОЗ** (*кількість призначень амбулаторним хворим, що містять хоча б 1 ін'єкцію, від загальної кількості перевірених призначень залишається високою як для амбулаторного сектору). Найнижчий показник у 2018 році склав 3% у Херсонській обл., а найвищий – 47,2 у Волинській обл.*)

ДЕРЖАВНА СТРАТЕГІЯ

реалізації державної політики забезпечення населення лікарськими засобами на період до 2025 року (постанова КМУ від 5 грудня 2018 р. № 1022)

Мета - досягнення високих показників здоров'я населення, забезпечення населення України якісними, ефективними та безпечними лікарськими засобами та їх **раціональне використання**

Завдання - підвищення рівня раціонального використання ЛЗ.

Шляхи розв'язання проблеми нераціонального використання ЛЗ:

- забезпечення наявності та систематичного оновлення галузевих **стандартів** у сфері охорони здоров'я та Національного переліку, який повинен бути доступним та містити інформацію для практикуючих лікарів про призначення основних лікарських засобів;
- забезпечення **формування фармакотерапевтичних комісій у закладах охорони здоров'я**, перегляду порядку їх діяльності та функцій стосовно проведення оцінки потреби закладу охорони здоров'я у лікарських засобах;
- забезпечення **раціонального призначення лікарських засобів**, що повинно здійснюватися за міжнародною непатентованою назвою тощо...

Подальший розвиток формулярної системи в Україні сприятиме:

- оцінці реальної практики призначення ЛЗ та можливості адекватного впливу на неї
- забезпеченню раціонального застосування лікарських засобів відповідно до клінічних потреб пацієнтів
- визначенню об'єктивних потреб галузі у ЛЗ
- зменшенню кількості лікарських помилок через аналіз існуючої практики фармакотерапії та належне інформування медичних фахівців про сучасні підходи до призначення ЛЗ
- розширенню доступу населення до суспільно-важливої інформації про лікарські засоби
- встановленню реальної ситуації щодо побічних реакцій ЛЗ
- оптимізації призначень ЛЗ за кількістю – протидія поліпрагмазії

Шляхи удосконалення формулярної системи в Україні

1. У практиці призначення лікарських засобів **дотримуватися вимог** статті 14-1 «Система стандартів у сфері охорони здоров'я», **основ законодавства** (формуляри, протоколи).
2. **Сприяти практиці генеричної заміності** лікарських засобів.
3. **Здійснювати регулярний моніторинг** (не рідше 1 раз/рік) стану впровадження формулярної системи.
4. **Здійснювати регулярний аналіз** раціональності витрат на лікарські засоби (ABC/VEN-аналіз).
5. **Навчання на регулярній основі** осіб, відповідальних за оновлення РФ та ЛФ (тренінги, семінари, конференції).

Дякую за увагу!

